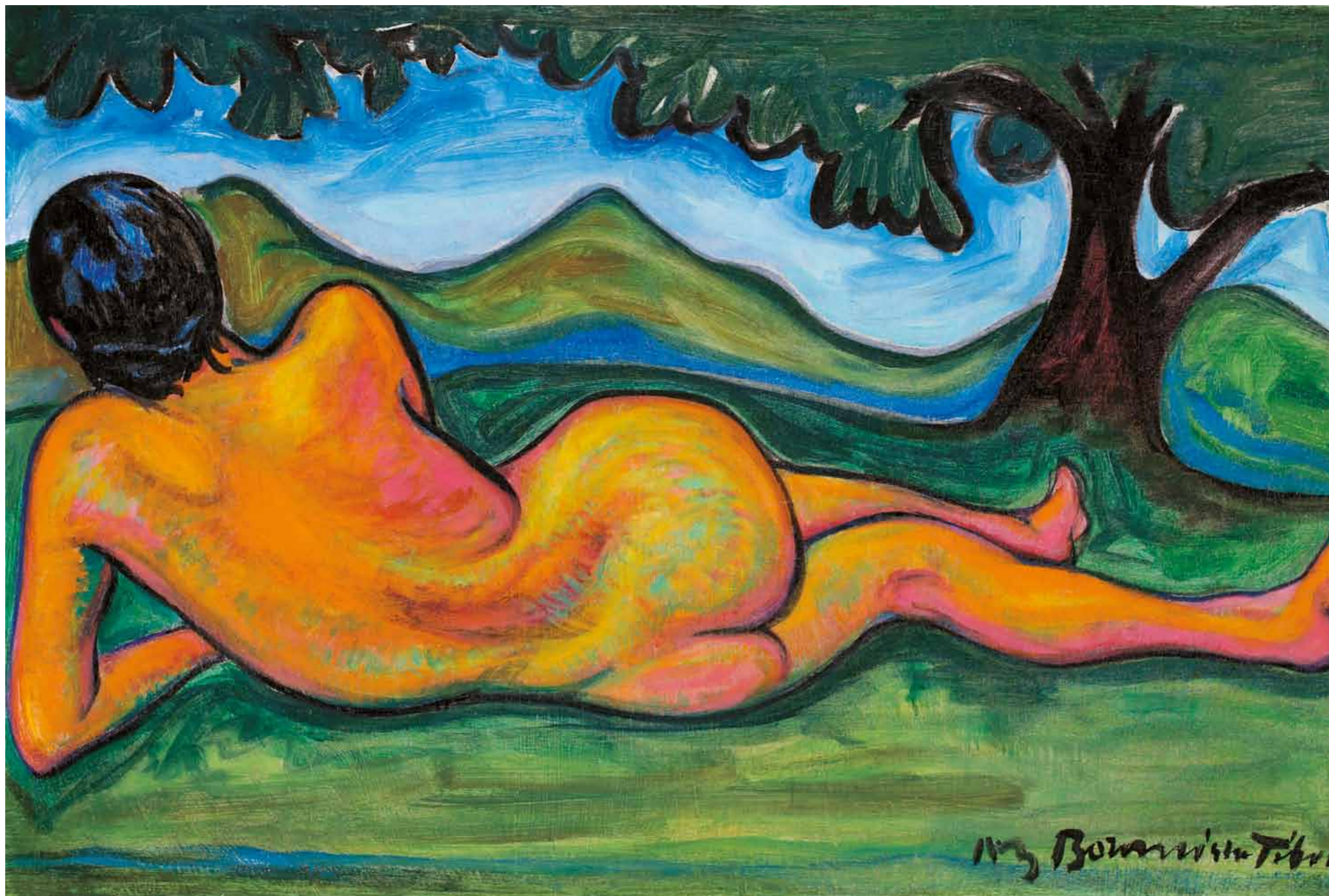

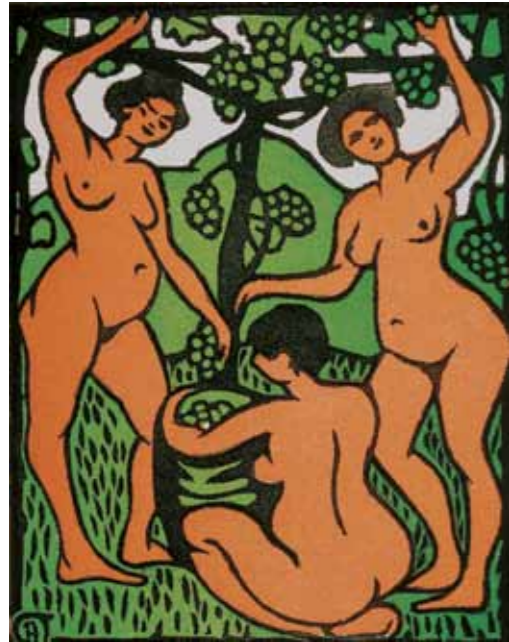
95. ▶ BOROMISZA TIBOR (1880-1960)

Akt tájban, 1910

Olaj, karton vászonon, 52x77,5 cm
Jelezve jobbra lent: NB Boromisza Tibor

Kezdő ár: 24 000 000 Ft / 77 419 EUR
Becsérték: 40 000 000 – 60 000 000 Ft
Estimated value: 129 032 – 193 548 EUR

1. Boromisza Tibor: Szüret, 1911 (litográfia) magántulajdon

Boromisza 1907-ben részt vett a rövid életű kőröshegyi Balaton Festőkolónia megalapításában. A somogyi kisfaluban számolt le végérvényesen a természetelvű plein air hagyományokkal a festő. Esztétikai, és a festészet gyakorlati kérdéseit érintő dilemmáinak megoldásában pedig, minden bizonnyal a kolónia tagjainak kaposvári bemutatója alkalmával megismert Rippl-Rónai József is segítségére volt. A barna karton alkalmazása ekkortól vált általánossá életművében, és ekkor leste el Rippl-Rónainak a motívumokat síkba transzponáló dekoratív szemléletét is. A kaposvári mester modora a japán művészetből és francia nabik-tól, még közelebbről pedig az úgynevezett cloissonnizmusból ered. A cloissonnizmus lényege, hogy átmenet nélküli nagy, tiszta színekkel festett foltokat alkalmazva dolgoztak képviselői, melyeket hangsúlyos kontúrokkal vettek körül. A cloison válaszfalat jelent, amely egyben az üveglakok, és a rekeszománcok technikájára utal. Innen a kifejezés.

„A kép minden része egyformán lényeges, fontos, azért minden részét egyformán kell festeni: egységes faktúrával. Képeim legnagyobb részének dekoratív hatása nyilván innen származik.” – írta Rippl-Rónai;¹ azaz a kép motívumai között nem alá és fölé rendelő, hanem mellérendelő viszonyt teremtett képein. Boromisza valami hasonlóra törekedett 1908-tól készült alkotásain.

A Nagybányán festett darabok esetében is meghatározó marad ez a kompozíciós elv, mely megjelenik többek között a *Fürdőzők* (1909), a *Szüret* (1911) vagy éppen az *Akt tájban* (1910) című művön is. „Így érett meg bennem az együvé váló, egyszerre meglátott lényeges elemek összefoglalásának az erős, öntudatos vágya. Együtt látni magával a természettel az embert, mint annak fontossá vagy lényegtelené válható részét. Ennek a szempontnak a tökéletes keresztülvitele egyik legfontosabb jellemvonása a japán művészetnek.”

2. Boromisza Tibor: Fürdőzők, 1909 magántulajdon

„A neós stílus nemcsak „vad” koloritjával és dekoratíván átfirt formáival hozott újat a nagybányai festészetbe, hanem a műfajok tekintetében is. Megváltozott a festmények témaválasztása, egyre fontosabb szerepet játszottak a tartalmi kötöttségektől független műfajok, így az akt is: a meztelen emberi test lett az új stílus egyik legfőbb hordozója.” – írta Zwikl András a nagybányai művésztelep alapításának 100. évfordulója alkalmából, a Magyar Nemzeti Galériában rendezett kiállítás katalógusában.² Az új szemlélet a legfrissebb párizsi törekvések nyomán jelent meg a kolónia életében.

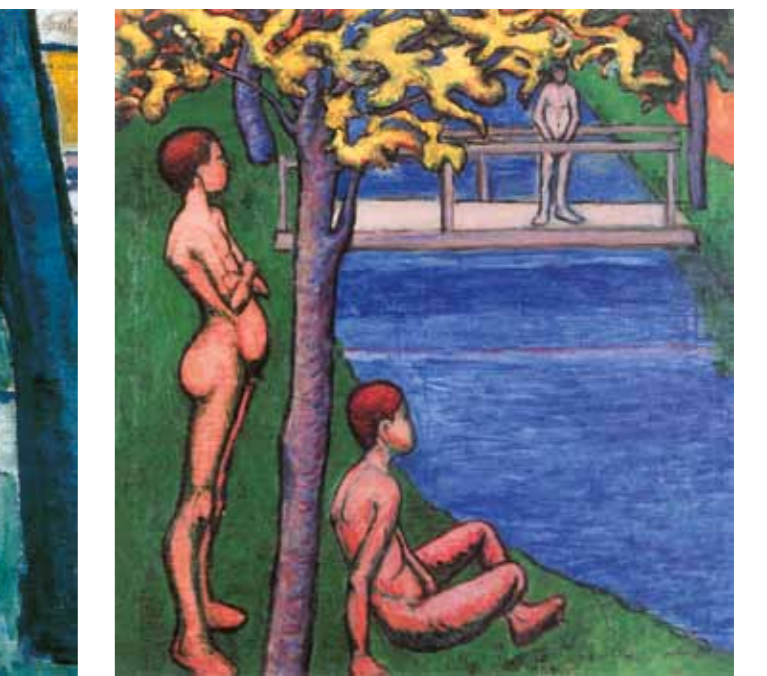
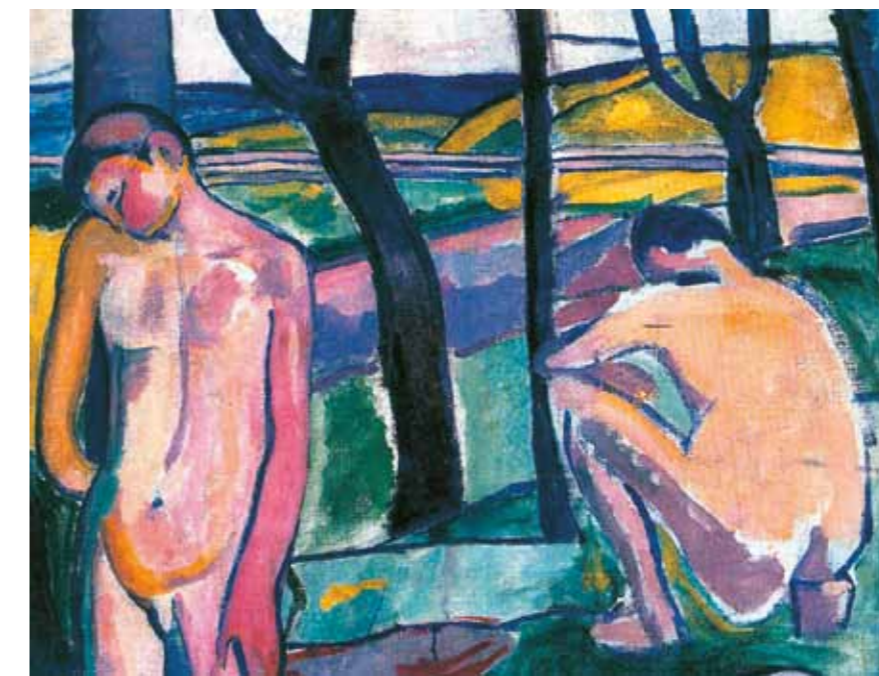
Az akt műfajának felértékelődése elsősorban Matisse művészetének hatására következett be, aki nemcsak festményein, de az 1900 és 1910 között készült kispasztikáin is előszeretettel nyúlt a témához. A szobroknak ráadásul kiemelt szerepe volt Matisse stílusának alakulásában, amit mi sem bizonyít jobban, minthogy pasztikáinak alakjai az adott időszakra

datálható festményeken is rendre felbukkantak. Szobrait elsősorban a primitív művészet által sugallt eszközökkel formázta, melyeket a két és a három dimenzió közötti kapcsolat, valamint a képszerkezet belső törvényszerűségeinek feltérképezésére használt fel. Legtöbbször modell nélkül dolgozott így kötetlenül, a konvencióktól felszabadultan tudta megmintázni figuráit.³ Boromisza, aki 1906-ban járt Párizsban ugyancsak kísérletezett a mintázással. A festő miután a Julian-t zajos, „mű-bohém” tanyának találta, a Colarossi Akadémiára iratkozott be. „Maga a mintázás szenzációs hatásokat idézett elő bennem. Revelálta előttem az emberi formák csodáosságát. A rajzban új intimitásokkal ismerkedtem meg. És a formákkal való beható foglalkozás egyszer s mindenkorra megmentette művészetemet a rutinos ügyeskedéstől.”⁴ Ahogy Matisse, úgy Boromisza számára is a pasztikus formák síkra vetítésének lehetőségei jelentették a szobrászat területére tett „kiruccanás” lényegét.⁵

5. Henri Matisse: Kék akt, 1907. The Baltimore Museum of Art: The Cone Collection, Baltimore
6. Czóbel Béla: Ülő fiúk, 1906-1907 körül, Janus Pannonius Múzeum, Pécs

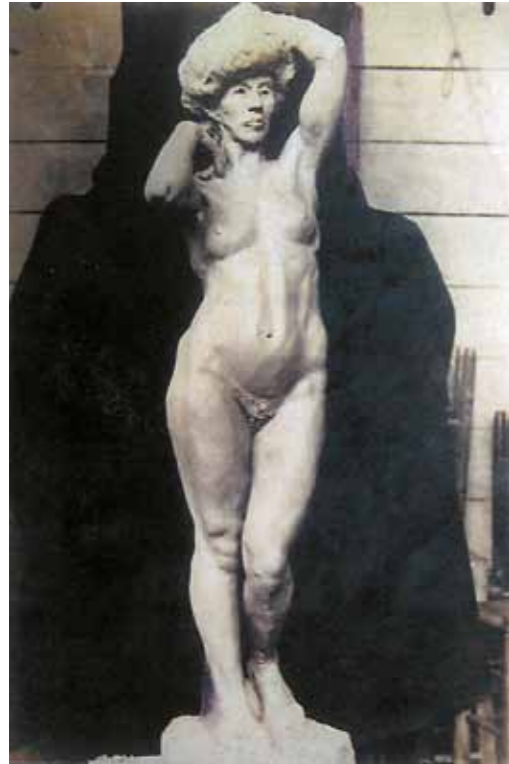
7. Kees van Dongen: Ülő nő, 1906-1907, magántulajdon
8. Tihanyi Lajos: Fürdőzők, 1907. Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

3. Henri Matisse: Életöröm, 1905-1906
Közlő: Cahiers d'Art, Matisse-különszám, 1931

4. Részlet Henri Matisse Életöröm című képéből

9 Boromisza Tibor az Académie Colarossiban készített életnagyságú aktszobra, 1906 (archív fotó) magántulajdon

Boromisza Tibor 1909-ben telepedett le Nagybányán. A vezető mesterek Iványi Grünwald Béla elhagyott műtermét utalták ki számára, hogy ezzel is honorálják – egyébiránt lekössék – a fiatal, feltörekvő, addig is szép eredményeket elérő művészt. Boromisza már a „neós”-ok vezéregyénisége, akit nemcsak Nagybányán, hanem Budapesten is fokozódó elismerés övezett. Meghívást kapott a MIÉNK első két csoportkiállítására, tagja lett a Művészház „művészbizottságának”, ahol az első kollektív tárlaton szerepelt is 17 képpel. Mindeközben harcos kritikákat jelentetett meg a nagybányai sajtóban. Letelepülésének azonban egy másik oka is volt, az erdélyi kisvárosból választott feleséget magának. 1908-ban vezette oltár elé Torday Imre nagybányai városi tanácsos lányát, Torday Máriát. Boromisza számára a művészet elsődleges forrását mindig is a természet jelentette, így idilli közegre talált Nagybányán. Az 1909-es és az 1910-es esztendő a festő életművének talán leg-

kiegyensúlyozottabb időszakai. A keresés éveinek lezárulása, illetve a festő 1911-es „kiközösítése” közötti néhány évben jelentős főművek születtek az oeuvre-ben. Fő témája a kisváros és az azt övező táj lesz, de a fauves-festészet hatására, valamint a művész párizsi tanulmányai során oly kitüntetett szerepet betöltő aktstúdiók szintén komoly hangsúlyt kapnak az időszakban. Kiváló példa erre az 1909-es *Fürdőzők* című képe, melynek markáns kontúrozása még sajátos pointilista technikával párosult. A táj és az akt témája iránti érdeklődést növelhette az a körülmény is, hogy Iványi még Nagybányán készítette a Révai-villa számára festett *Vendégség (Tavaszi)* című monumentális pannójának első vázlatait. A Gauguin hatásáról árulkodó, a „neós” mozgalom mellett nyíltan kiálló kolóniaalapító kompozíciói talán még bátrabb fellépést kölcsönöztek a fiatal művész számára, akit az elismerések ellenére, az idősebb generáció – főként Ferenczy és Réti – még fenntartásokkal kezeltek.

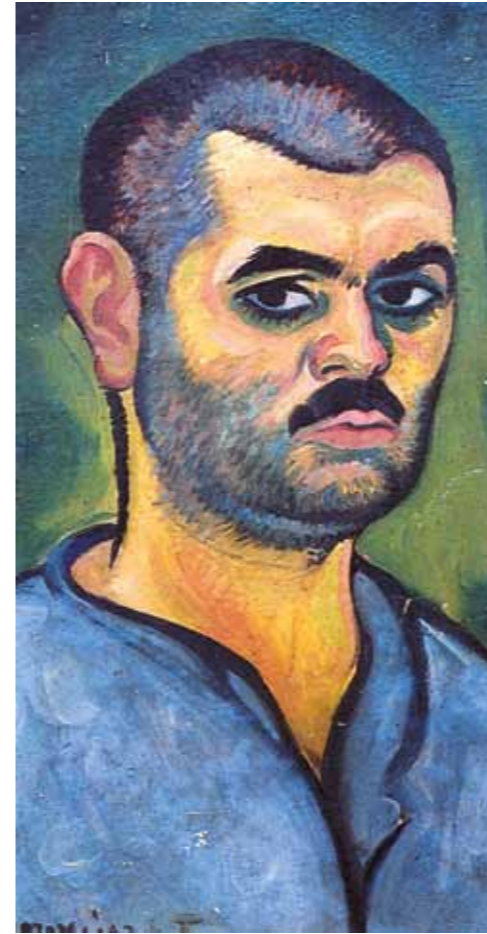
ÁRKÁDIA NAGYBÁNYÁN

A következő évben készült önarcképének és két akt-tanulmányának torzított arányai, valamint reflex színei még inkább az új nagybányai stílus képviselőjévé avatták Boromiszt. Céljai egyértelműek: továbbra is jellemző rá az éles, vastag kontúrok használata, az erőteljes vonalakkal körülhatárolt részeket nagy, egységes színfoltokkal tölti ki. Színei mindeközben egyre intenzívebbek lettek.

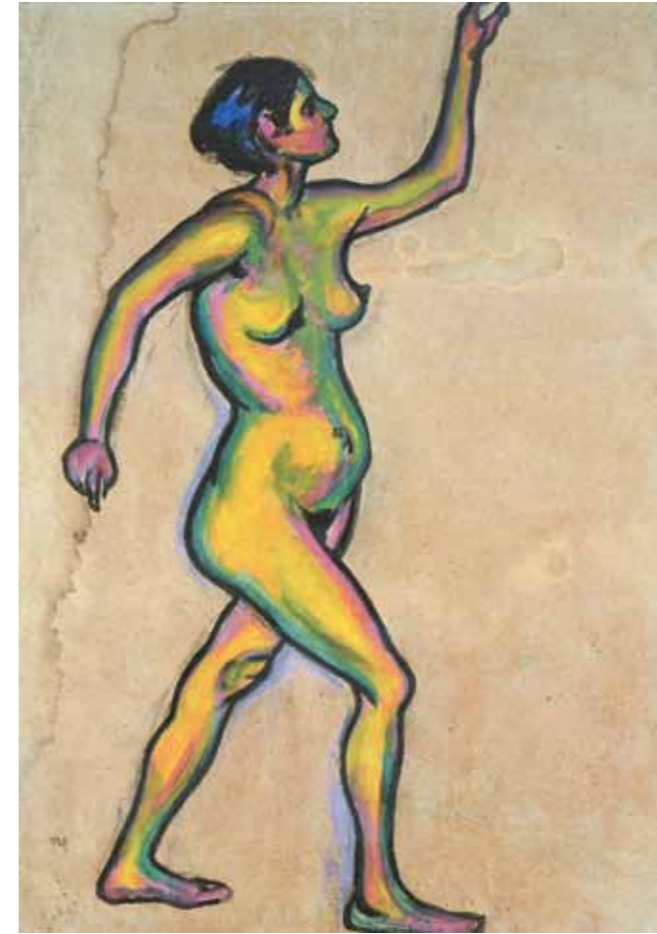
Ez a dekoratív összhatás jellemzi az *Akt tájban* című képet is. A kép külön érdekessége, hogy a festő egy vásári jelenetet örökített meg annak másik oldalán. A vastag kartont később szétválasztották, így ma önálló művekként gazdagítják az amúgy sem túl bő Boromisza életművet. Ez a jelenség nem egyedülálló a nagybányai „neós”-ok körében, hisz akár Ziffer, akár Tihanyi életművére gondolunk több hasonló, kétoldalas alkotással találkozunk. Az ok meglehetősen prózai. A viszonylag szerény anyagi lehetőségekkel bíró fiatal festők vászon, vagy karton hiányában gyakran kényszerültek hasonló megoldásra. Boromisza életművében sem egyedülálló ez a kétoldalas kép. A festő feleségéről készült 1911-es portré hátsó oldalán ugyancsak egy vásári jelenet látható.

Az *Akt tájban* című festmény síkját artiztikusan behálózó kontúrvonalak, valamint a szinte homogén színfelületek játéka szuggesztív erőt és vitalitást kölcsönöz a képnek. A kompozíció két ellentétje, a modell feje és a jobb oldalon elhelyezkedő fa motívuma között horizontálisan végignyúló hegylanc, illetve az akt kontúrjának ritmikus „tánca” dinamikus összhatást eredményez a képen. A már-már zenei összhatás, a formák, és színek tánca felülírja a természeti motívumok eredeti karakterét, s tiszta festőiségben teljeseedik ki a kép témája. A síkszerűség, a dekorativitás elérése érdekében alig tesz engedelmeket. A színek dinamikájára építve, elsősorban a táj hangulati benyomásának felfokozására törekszik a nagybányai festő. Egy alapvetően szenzuális tájképfestészet kidolgozására törekedett. Boromisza expanzív temperamentuma messze repíti a képet az objektív valóságtól, melynek egyértelmű célja a matéria, és az érzéki testiség látványvilágának meghaladása volt. Ez Boromisza festészetének egyik legfontosabb belső törvénye, és ez az az igény, mely a festményt nagyvonalúságával, spontán színkezelésével a európai szinttel mérhető alkotásává avatja.

Kaszás Gábor

12. Boromisza Tibor: Önarckép, 1910 Városi Képtár, Székesfehérvár

13 Boromisza Tibor: Lépdő akt, 1910 magántulajdon

14. Boromisza Tibor: Akttanulmány, 1910 magántulajdon

10. Henri Matisse: Karijára támaszkodó akt, 1905 Metropolitan Museum of Art, New York

11. Henri Matisse: Támaszkodó nő (Auróra), 1907

15. Boromisza Tibor: Nagybányai vásár, 1910 körül. Az *Akt tájban* című alkotásról korábban leválasztott másik oldal.

16. Iványi Grünwald Béla: Kertben (Tavaszi), 1909 magántulajdon

1 Rippl-Rónai József: Emlékezéseim. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1957. 34.
 2 Zwickl András: Nagybánya és az aktfestészet. In.: Nagybánya művészete. Kiállítás a nagybányai művésztelep alapításának 100. évfordulója alkalmából. Szerk.: Nagy Ildikó, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1996. 246-268.
 3 Passuth Krisztina: Francia Vadak, magyar Fauve-ok. In: Magyar Vadak Párizstól Nagybányáig. Szerk.: Passuth Krisztina – Szűcs György, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2006. 34.
 4 Boromisza Tibor: Feljegyzések (Nagybánya, 1912) In.: Boromisza Tibor önéletrajzi feljegyzései. Szerk.: Torók Katalin, Rectus Kft., Szentendre, 2011. 125.
 5 Jurecskó László: Boromisza Tibor nagybányai korszaka (1904-1914). MissionArt Galéria, Miskolc, 1996. 20-22.